

**Уманський державний педагогічний університет
імені Павло Тичини
Факультет дошкільної та спеціальної освіти
Кафедра психології та педагогіки розвитку дитини**

**РЕФЕРАТ
ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

освітнього ступеня «магістр»

**НА ТЕМУ: «ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО
КЛІМАТУ В ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕКТИВІ ЗАКЛАДУ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»**

Виконала: студентка 2 курсу 603з групи
Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітня програма «Дошкільна освіта»

Динька Надія Анатоліївна

Керівник: кандидат педагогічних
наук,

доцент Карнаух Л. П.

Рецензент: доктор педагогічних наук,
професор Гаврилюк С.М.

Умань-2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ В ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕКТИВІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	7
1.1. Сутність і структура соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі	7
1.2. Значення соціально-психологічного клімату для забезпечення ефективної діяльності педагогічного колективу	19
1.3. Фактори та умови формування соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі закладу дошкільної освіти	27
Висновки до розділу 1	32
РОЗДІЛ 2. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ В ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕКТИВІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	34
2.1. Сучасний стан формування соціально-психологічного клімату в закладі дошкільної освіти	34
2.2. Усвідомлення членами педагогічного колективу закладу дошкільної освіти соціально-психологічного клімату та його оцінка	39
2.3. Дослідно-експериментальна робота щодо формуванню соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі закладу дошкільної освіти та аналіз її результатів	45
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63
ДОДАТКИ	68

ВСТУП

Актуальність дослідження. Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті» спрямовує на підвищення ефективності діяльності закладів дошкільної освіти, основним завданням яких є збереження та зміцнення фізичного та психічного здоров'я дитини, розвиток її творчих здібностей, реалізація потенціалу особистості. При цьому важливу роль відіграє спрямування зусиль усього педагогічного колективу освітнього закладу на створення позитивного соціально-психологічного клімату в колективі. Це особливо важливо для умов закладу дошкільної освіти, оскільки атмосфера, в якій живуть і ростуть діти, визначає як емоційний стан кожної дитини, так і досвід спілкування між педагогами і дітьми.

Сприятливий соціально-психологічний клімат сприяє формуванню почуття задоволеності від участі у спільній діяльності кожного працівника ЗДО, а від бажання працювати, підвищується ефективність праці і, відповідно, виявляється сприятливий вплив на освітній процес. Крім того, сприятливий соціально-психологічний клімат дозволяє керівнику забезпечити більш глибоке розуміння членами педагогічного колективу основних цілей діяльності та швидку мобілізацію колективу на їх реалізацію та координацію діяльності.

Найважливіші досягнення у вивченні проблем соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі є роботи Л. Карамушки М. Шульги, О. Ковальова, Г. Карпова, П. Бісіркіна та ін. Проблема ж психологічного клімату в педагогічному колективі закладу дошкільної освіти вивчена недостатньо. Окремі її аспекти розглядаються у дослідженнях М. Балашова, І. Сингаївська, О. Проскури та ін.

Актуальність та недостатній рівень теоретичної та практичної розробки проблеми дослідження формування соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі закладу дошкільної освіти зумовили вибір теми дослідження.

Актуальність та недостатній рівень теоретичної та практичної розробки проблеми соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі закладу дошкільної освіти зумовили вибір теми дослідження: «Формування соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі закладу дошкільної освіти».

Мета дослідження – визначити зміст, форми та методи формування сприятливого соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі закладу дошкільної освіти.

Об’єктом дослідження є процес становлення соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі закладу дошкільної освіти.

Предмет дослідження – зміст, форми та методи формування соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі закладу дошкільної освіти.

Завдання дослідження:

- 1) розкрити сутність і особливості змісту й структури соціально-психологічного клімату педагогічного колективу закладу дошкільної освіти;
- 2) визначити критерії формування соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі закладу дошкільної освіти;
- 3) теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити зміст, форми і методи формування сприятливого соціально-психологічного клімату у педагогічному колективі закладу дошкільної освіти.

Методи дослідження були обрані з урахуванням мети і завдань дослідження:

- *теоретичні*: аналіз і узагальнення вітчизняної і зарубіжної психолого-педагогічної і методичної літератури з проблеми дослідження;
- *емпіричні*: спостереження, бесіди, анкетування й тестування, експертна оцінка та самооцінка; педагогічний експеримент;
- *статистичні*: кількісна і якісна обробка результатів дослідження.

Експериментальною базою дослідження були педагогічні колективи закладів дошкільної освіти м. Києва (№768, №769, ННК «школа-дитячий садок» №783 «Київські каштани»).

Теоретичне значення дослідження полягає у виокремленні змісту, форм і методів створення сприятливого соціально-психологічного клімату колективу закладу дошкільної освіти, розробці критеріїв та показників сформованості сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі ЗДО.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що розроблена система роботи щодо формування сприятливого соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі закладу дошкільної освіти, яка передбачає цілеспрямовану підготовку дошкільних працівників на етапі їх професійного навчання, мотиваційне налаштування співробітників на створення та підтримання сприятливого соціально-психологічного клімату і організацію управлінської діяльності керівника закладу дошкільної освіти в зазначеному аспекті дає змогу ефективно управляти цим соціально-психологічним феноменом.

Матеріал дослідження може бути використаний в освітньому процесі вищої педагогічної школи з підготовки фахівців за спеціальністю «Дошкільна освіта», на курсах підвищення кваліфікації дошкільних працівників та в роботі психолога закладу дошкільної освіти.

Апробація результатів дослідження Основні результати дослідження обговорювались на V Всеукраїнській науково-практичній конференції: «Психолого-педагогічний супровід розвитку особистості дитини в умовах взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї» Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (21 вересня 2023 р., м. Умань); Всеукраїнській науковій конференції здобувачів вищої освіти та молодих науковців «Особливості організації життєдіяльності дитини у сучасному дошкіллі» (м. Умань, 09 листопада 2023 р.)

Основні положення випускної кваліфікаційної роботи висвітлено у збірнику тез (тема: «Формування соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі закладу дошкільної освіти») за матеріалами Всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти та молодих науковців «Особливості організації життєдіяльності дитини у сучасному дошкільлі» (м. Умань, 09 листопада 2023 р.)

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (58 найменувань) та 3 додатки. У тексті містяться 3 таблиці, 7 рисунків. Загальний обсяг роботи – 75 сторінок.

ВИСНОВКИ

1. Відповідно першого завдання дослідження розкрито сутність, особливості змісту й структури соціально-психологічного клімату педагогічного колективу закладу дошкільної освіти. Серед багатьох визначень, що виокремлюють це явище, найбільш точним, на нашу думку, є визначення терміну соціально-психологічного клімату колективу ЗДО як комплексної інтегральної характеристики колективу, яка виявляється у домінантному, відносно стійкому груповому настрої, який є результатом рефлексії членів колективу в умовах міжособистісних стосунках, що опосередковані цілями і змістом професійно-педагогічної діяльності та специфікою роботи колективу. Серед основних структурних компонентів соціально-психологічного клімату педагогічного колективу є система позитивних установок його учасників до виконання професійно-рольових функцій, до світу в цілому і до самого себе.

2. Відповідно другого завдання дослідження визначено критерії з показниками та рівні сформованості соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі закладу дошкільної освіти: психолого-особистісний, соціально-груповий, діяльнісно-рольовий. Психолого-особистісний критерій соціально-психологічного клімату проявляється через показники задоволеності педагогічною діяльністю в колективі закладу дошкільної

освіти; особисте самопочуття та рівень комфорту; ступінь ідентифікації з колегами та керівниками закладів. Соціально-груповий критерій розкриває характер взаємовідносин у педагогічному колективі; стиль управління; рівень попередження та вирішення конфліктності в колективі. Діяльнісно-рольовий критерій соціально-психологічного клімату розкривається через рівень активності учасників колективу у педагогічній взаємодії, її творчому моделюванні та інноваційній реалізації; характер виконання функціональних ролей та стан трудової дисципліни в ЗДО. Сформованість соціально-психологічного клімату в колективі зосереджувалась на низькому та середньому рівнях.

3. Відповідно третього завдання дослідження теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено зміст, форми та методи формування сприятливого соціально-психологічного клімату у педагогічному колективі закладу дошкільної освіти. На формувальному етапі експерименту на педрадах, семінарах-практикумах, консультаціях педагогам пропонувалися вирішення ситуаційних завдань, вправ, елементів тренінгу для створення сприятливого соціально-психологічного середовища для педагогічного колективу. Особливу увагу було приділено аналізу конкретних ситуацій міжособистісного спілкування колективу, що спостерігаються у реальних ситуаціях.

Результати формувального експерименту дали змогу зробити наступні висновки. Якщо до початку формувального експерименту взаємини між членами колективу характеризувались як суперечливі: лише 9,2% освітян оцінили соціально-психологічний клімат як сприятливий, 45,4% педагогів оцінили його як достатньо комфортний, 45,4% освітян назвали соціально-психологічний клімат колективу як несприятливий.

Після проведення формувального експерименту відбулася істотна зміна оцінки соціально-психологічного клімату з боку педагогів: 56,3% характеризували його як комфортний, 37,6% – характеризували його як достатньо комфортний, 6,1% – як несприятливий.

Ці результати можна розглядати як підтвердження ефективності обґрунтованих та експериментально перевірених форм та методів формування сприятливого соціально-психологічного клімату у педагогічному колективі закладу дошкільної освіти в експериментальній групі. Натомість у контрольній групі не відбулося значних змін у рівнях сформованості.

Зміст і результати здійсненого нами дослідження не претендують на вичерпне розв'язання цієї проблеми. Однак вони дали змогу обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність низки методів та форм освітньої роботи, спрямованих на підвищення сприятливого соціально-психологічного колективу. Подальше дослідження спрямовуватиметься на вивчення проблеми формування комфортного розвивального середовища в освітньому процесі з дітьми дошкільного віку.